

Türklerin İnsanlığa Katkısı: Birlikte Yaşama Kültürü*

Sina AKŞİN**

Bu konuyu neden ele alıyorum? Açıkçası, son onyıllarda Batının gittikçe yoğunlaşan Ermeni soykırımını dayatması beni bu konuyla ilgilenmeye zorluyor. Bilindiği gibi, Batıdaki parlamentolar zaman içinde, birer ikişer bizim için soykırım kararları alıyorlar. Son olarak Avrupa Parlamentosu da bu işi yaptı. AB Kongresinde Demokles kılıcı gibi bekletiliyor, eli kulağında.

Bana göre bu, yapay bir sorun. Türkiye'nin Kıbrıs'taki Barış Harekatı (1974) Batıyı Türkiye'ye bir "ders verme" tutumuna itmiş olmalı ki, 1975'te Asala örgütünün Türk hariciyecilerini öldürme kampanyası başladı. Paris'in Orly Hava Alanında bu örgüt Türklerin yanında Fransız ve Amerikalıları öldürme "saçmalığını" yapınca, işi durdurdular. Yoksa iş Asala, dolayısıyla Batı için "çok iyi" gidiyordu. Cinayetler faili meçhul kalıyor, ayrıca bol bol Türkiye aleyhine ve Ermeni davasından yana propaganda yapılıyordu. 1920'de başlayıp birkaç yıl içinde tamamlanan İT önderlerinin "avı" ile ta 1975'e değin Ermeni terörünün "uyumuş" olması, 1983 Orly katliamıyla yine bıçakla kesilmesi, benim yapaylık savımın kanıtları gibi görünüyor.

Batı, özellikle Rumeli ve Anadolu toprakları üzerinde gözü olduğu için, her zaman Türkiye'nin üstüne gitmek için fırsat kollamıştır.¹ Fakat Atatürk Devrimi Döneminde

* Uluslararası 6. Türk Kültürü Kongresine sunulmuş bildiridir (Ankara, 21-26 Kasım 2005).

** Prof. Dr., A.Ü. SBF.

¹ S. Akşin, "Batı'da Türk İmgesi", Mülkiye, Kış 2004, sy. 245.

karşısında güçlü ve kararlı bir Türkiye gördüğü için Sevr ile bütünlenecek olan yok etme planlarını ertelemek zorunda kaldı. Ne zaman ki Kısmi Karşıdevrim rayına oturdu (1950) ve Türkiye borca batmaya başladı, o zaman ezeli niyetlerini gerçekleştirmek için harekete geçmişlerdir. Bu yöndeki en önemli silahlarından biri de Ermeni soykırımı savı olmuştur.

Burada soykırım savının temelden yoksun olduğunu söylemekle yetineceğim.² Üzerinde durmak istediğim husus, bizi soykırımla suçlayanların sicillerinin ne denli bozuk olduğudur. Buna geçmeden önce ise “birlikte yaşama” kavramı konusunda kimi kuramsal saptamalarda bulunmak istiyorum.

Bilindiği üzere, insanlar yerkürenin üzerinde farklı özellikleri olan topluluklar halinde yaşarlar. Her insan topluluğunun başka topluluklarla ilişkilerinde de farklılıkları gözlenir. Kimi ilişkiler düşmancadır, çekişmeler savaşa dönüşebilir. Kimi ilişkiler barışçıldır. Bazen barışçıl olan ilişkiler düşmanlığa, düşmanca olanlarıysa barışçılığa dönüşebilir.

Bir de aynı devletin içinde yaşayan farklı topluluklar vardır. Bunlar az çok eşitlik içinde aynı ülkede yaşayabilirler. Örneğin, İsviçre’de yaşayan Fransızca konuşanlarla, Almanca ve İtalyanca konuşanlar ya da Almanya’da Katolik Almanlarla Protestan Almanlar gibi. Bir de topluluğun egemen olduğu, fakat sayıca (ya da başka yönden) egemen topluluğa göre “azınlık” olan öbür toplulukların dinsel, dilsel, iktisadi yaşantılarını az çok serbestçe sürdürdükleri devletler olabilir. Müslüman ülkelerde Hıristiyanlar buna örnek sayılabilir.

Aynı ülkede yaşayan biri egemen, öbürü değil, iki toplum arasında ilişkiler baskıcı, zalim, hatta yok edici de olabilir. Baskıcı, hatta belki zalimce ilişkilere örnek olarak İngiltere’nin İrlanda’da, Rusya’nın Çarlık dönemi programlarında yaptıkları gösterilebilir. İrlanda dilinin büyük ölçüde silinmiş olmasında herhalde böyle baskıların bir payı olmuştur. Bunu Fransa’da yitmeye yüz tutmuş yerel diller için de düşünebiliriz. Yok edici ilişkiler için Kuzey, Orta ve Güney Amerika’daki yerlileri, İspanya ve Sicilya’daki Arapları,³ Mora, Sırbistan, Bulgaristan, Macaristan’daki Türkleri gösterebiliriz. Yok etmenin bir biçimi düpedüz öldürmek, bir başkası zorla göçe zorlamak, yurtlarından sürmek, bir başkası da kimliğini tümüyle değiştirmek zorunda bırakmaktır.

² S. Akşin, “A General Appraisal of the Armenian Issue”, Essays in Otoman Turkish Political History (İst., Isis, 2000).

³ İspanya’da sekiz, Sicilya’da iki yüzyıl kalan ve birlikte yaşama örneği veren Araplar, Hıristiyanlar egemen olunca tam bir etnik temizliğe uğramışlardır. Bugün bu iki ülkede o dönemden bir tek Arap köyü, kasaba ve kentlerinde bir tek Arap mahallesi kalmamıştır. Kamu yapılarının hemen tümü de yok edilmiştir. Oysa bütün İslam aleminde Hıristiyan mahalleleri, köyleri yüzyıllardan beri vardır.

Yukarda Batılıların sicillerinin bozuk olduğunu söyledim. Son olarak Sefa M. Yürükel'in *Soykırımlar Tarihi I: Batı'nın İnsanlık Suçları Tarihi* Batılıların kendi kaynaklarından derlenmiş korkunç bilgiler veriyor.⁴ Kitapta başvurulmuş olan kaynaklardan biri olan Howard Zinn'in tahminine göre Amerikan kıtasında 1492'den bugüne değin 90 milyon yerli öldürülmüş (s. 11-20).⁵ Avustralya'da 750.000 olarak tahmin edilen aborijinler, İngiliz ve Avusturyalıların çeşitli yok etme yöntemlerinin uygulanması sonucunda 1911 yılında 31.000 kişiye düşmüş. Bugünlerde artış göstererek 350.000'i bulmuş (s. 32-37). Cezayir'de 1954-1962 yılları arasında cereyan eden savaşında Fransızlar 800 köyü yok etmişler, 2,5 milyon Cezayirliyi belirli bölgelere sürerek tecrit etmişler. 3000 Cezayirli izine rastlanmayacak biçimde ortadan kaybolmuş. Büyük çoğunluğu Cezayirli, bir milyon kişi ölmüş (s. 58-65).

Kıbrıs'ta 1963-1964 yıllarında Rum örgütü EOKA'nın etnik temizliğe yönelik Akritas Planı gereğince 500 Türk kurşunlanarak öldürüldü. 103 Türk köyü yok edildi; 25.000 Türk, evlerini terk etmek zorunda kaldı. 1974 müdahalesi olmasaydı, öyle anlaşılıyor ki, Türkler etnik temizliğe uğratılacak, Girit'te olduğu gibi adadaki Türk varlığı silinecekti (s. 66-73).

Almanlar 1933'ten 1945'e değin özellikle Çingene ve Yahudiler üzerinde yoğunlaşan ve üstün ırk, üstün insan yaratmak gibi sapık kuramlarla gerekçelendirilen bir soykırım uyguladılar. Savaş yıllarında büsbütün azgınlaşan bu siyasetin sonucunda Avrupa Yahudilerinin üçte ikisi olan altı milyon kadar Yahudi, 500.000-1.500.000 kadar da Çingene yok edildi (s. 89-95). Almanların 1914 öncesinde Namibya'daki yerli Herero ve Nama halklarına karşı uyguladıkları kırım politikası sonunda 132.000 kadar insanın yok edilmiş olabileceği anlaşılıyor (s. 96-99). Yani, Almanların Nazilik ortada yokken de, öbür Avrupalılar gibi, etnik temizlik uygulamaları yapmakta oldukları anlaşılıyor. Yürükel'in bu ciltte ele almadığı emperyalizmin başka ünlü kırım örnekleri de akla geliyor—İngiltere'nin Hindistan'daki, Belçika'nın Kongo'daki uygulamaları gibi.

Yürükel'in ele aldığı, zenci köle ticareti gibi başka örnekler de var. Bunlar arasında şaşırtıcı gelebilecek olan, günümüzde dünyada insan haklarının etkin savunuculuğuna soyunmuş İskandinavya'nın küçük devletlerinin çok yakın zamanlardaki soykırım, etnik temizlik ya da kırım uygulamalarıdır (İsveç, Norveç, Danimarka).

Demek ki Avrupalıların -ve buna ABD de dahildir- başkalarıyla birlikte yaşama

⁴ S.M. Yürükel, a.g.e., Lefkoşe, Near East Publishing, 2005.

⁵ Bilindiği gibi ABD'de Kızılderili" denen yerlilerden sağ kalanlar ancak "reservation" denilen, bu işe özgülünmüş arazilerde oturabilmektedirler. Turist ve meraklıların ziyaretlerine açık olan bu alanlarda oturanların, öyle anlaşılıyor ki, Amerikalıların arasına karışması istenilmemektedir.

yeteneğinin hayli düşük olma özelliğinden söz etmek sanırım haksızlık olmayacaktır. Kimi Avrupalılar bu özelliğin çok korkunç, çok sistematik, çok büyük çaplı bir örneğini vermiş olan Hitler’i “şeytanlaştırıp” bütün suçu ona yüklemekle kendilerini kurtarabildiklerini sanıyorlar. Oysa son çözümlemede Hitler bir Almandı ve Almanlar da Avrupalıdır, Batılıdır.

Avrupalıların başkalarıyla birlikte yaşayamama özelliği bir bakıma şaşırtıcıdır. Çünkü Batının geleneğinde, eski Yunan kültürünün bir uzantısı olan Büyük İskender İmparatorluğu, Helenistik kültür vardır. İskender, Yunan kültürüyle başta Pers ve Mısır olmak üzere Doğu kültürlerini kaynaştırmak istemiştir. Bu amacı o denli ileri götürdü ki, kendisi Pers İmparatoru Darius’un kızıyla evlendi ve 80 subay ile 10.000 askerini de Doğulu kızlarla evlendirdi (MÖ 324-323).

Romalılar Romalılığı bir övünç ve ayrıcalık nedeni saymakla birlikte, genellikle fethettikleri yerlerde halkı inanç ve yaşayışlarında az çok serbest bırakmışlardır. Ancak Hıristiyanlar roma tanrılarına ve imparatorlarına saygı göstermedikleri için asi sayılmışlar ve kimi imparatorlarca kanlı zulümlere hedef olmuşlardır. Yahudiler de başkaldırdıkları için bastırılmışlardır (MS 70). MS 212 yılında İmparator Caracalla’nın buyrultusuyla Roma İmparatorluğunda oturan ve köle olmayan herkese Roma yurttaşlığı tanındı. Zaten Roma tarihi boyunca Romalılık ayrıcalıklarının gitgide törpülendiğini görüyoruz. Daha sonra MS 312’de Hıristiyanlara eşit haklar tanındı. İmparator Konstantin de Hıristiyan olmuştu. Görülüyor ki, Büyük İskender derecesinde olmasa da Romalılar da başkalarıyla birlikte yaşamasını bilmiş sayılabilirler.

Demek ki Batılıların kökenlerinde böyle bir birlikte yaşama geleneği olmasına karşın, Roma’dan sonra bu özelliklerini koruyamamışlardır. Budunsal (etnik) parçalanmışlığı kabul etmişler, İngiltere İngilizlerin, Fransa Fransızların, İtalya İtalyanların, İspanya İspanyolların Almanya Almanların ülkesi olmuştur. Budunsal esasa bağlı olmayan devletleri budunsallığa indirgemek eğiliminde olmuşlardır. Örneğin, Osmanlı Devleti hep Osmanlı Devleti olduğu halde, Batılılar resmi yazışmalarında bile bu Devlete ısrarla “Türkiye” demeyi yeğlemişlerdi. İlginçtir ki, Türklerin kullandığı “Türkiye” sözcüğü de İtalyanca ya da İspanyolca’dan (Turchia, Turquia) gelmiştir. Oysa Türkçe olacaksa Türkeli ya da Türkistan olmak gerekirdi. Bu, Türklerin budunsal yaklaşıma ne denli yabancı kaldıklarının bir göstergesi sayılabilir.

Batılılar bu denli budun-merkezli olurken, bir yandan da Roma’nın yakılışından sonra yüzyıllarca Roma İmparatorluğunu canlandırmak için uğraşmışlardır. Bu, siyasal-ideolojik bir ülkü olmuştur (Osmanlı’nın Kızılcelma ülküsü gibi). İspanya ve

İngiltere dışında Batı Avrupa'yı birleştiren Karolenj Kralı Şarlman 800 yılında Kutsal Roma-Cermen İmparatorluğunu başlatmıştır. Çoğunlukla Batı Avrupa'yı bile birleştirememiş olan Kutsal Roma İmparatorluğu, buna karşın 1806'ya değin sürmüştür. 1815 Viyana Kongresiyle resmen son bulmuştur.

Fakat Batılıların bu evrensel (ekümenik) imparatorluk merakına rağmen, davranış biçimlerine bakıldığında, birlikte yaşama düşüncesinden hayli uzak oldukları görülür. Buna karşılık genel olarak müslümanlar, özelde Osmanlılar, tarih boyunca dinsel ve budunsal olarak farklı topluluklarla, örneğin Hıristiyan ve Yahudilerle birlikte yaşamasını bilmişlerdir. Osmanlı, fetihler konusunda egemenlik kurduğu Rumeli topraklarına Türkleri yerleştirmiş, buraları onlara yeni bir vatan olarak sunmuştur. Bununla birlikte, yerli Hıristiyan halkın haklarını da tanımış, yani bu yerlerin o yerli halkın da vatanı olduğunu kabul etmiştir. Böylece yüzyıllarca süren, aynı ülkede, aynı vatanda birlikte yaşama örneği oluşturulmuştur.

Ne var ki, Osmanlı egemenliğinin sona erdiği yerlerde yeni egemenler Türklerin, Müslümanların buralarda oturma hakkını tanımamışlardır. İspanya ve Sicilya'da Arapların başına gelenler büyük ölçüde Türklerin de başına gelmiştir. Macar, Romen, Sırp, Bulgar, Yunan halklarının da devletlerinin bu tutumu benimsedikleri açıktır. Bununla birlikte, bu tutumun benimsenmesinde Büyük Devletlerin (Düve-i Muazzama) ya da genel Avrupa kamuoyunun da, doğrulamak, özendirmek, kışkırtmak, hatta örgütlemek biçiminde bir rol oynadıkları da söylenebilir. İster Balkan devletlerinden, ister öbür Avrupa ülkelerinden kaynaklanıyor olsun, genel olarak Türklerle, Müslümanlarla birlikte yaşamayı reddetmek, bu uğurda etnik temizliğe başvurmanın bir Avrupa (Batılı) tutumu olduğu söylenebilir.

Şu sıralar Batılıların Türkiye'ye bakışlarında da budun-merkezli özelliği görüyoruz. Birçokları Türk deyince hemen Kürt mü, Çerkes mi, Arap mı, Gürcü mü, vb. diye merak ediyorlar, soruyorlar. ("Avrupa Türkiye'yi istiyor, Türkleri istemiyor" diye bir söz dolaşüyor bugünlerde.) AB'nin 2005 yılı içinde Kürt ve Alevilerin azınlık statüsüne sokulmalarını istemiş olduğu anımsanabilir. Aynı biçimde Batı haber kaynaklarının Irak'ı daha çok coğrafi bir kavram olarak kabul edip Iraklılığa, Irak ulusuna "kör" olduğu, gözlerinin yalnızca Kürt, Sünni, Şii'yi görüyor oluşu dikkat çekicidir. Tabii, bunun bir ölçüde emperyalizmin böl-yönet stratejisinin bir gereği olduğunu da unutmamak gerekir.

Sonuç olarak bizim, Türkler olarak, başkalarıyla birlikte yaşama yeteneğimiz olduğu görülüyor. Sicilimizin tertemiz olduğu belki ileri sürülemez, bazı kusurlar olabilir. Ama Batılıların bu yönden geçmişlerinin, sicillerinin pek bozuk olduğu bence apaçıktır. Yakınlarda bu yeteneği elde etmek için uğraş verdikleri, hatta bize de bunu

öğretmeye, kabul ettirmeye çalıştıkları görülüyor. Türkiye'nin borca batmışlığı, daha doğrusu borçkolikliği sonucu olan bu karışma, tarihsel çerçeveden bakınca "pek tuhaf" bir durumdur. Tuhaftır, çünkü biz bu yeteneğe öteden beri sahip olmuşuzdur, onlar olmamıştır. Tuhaftır, çünkü bugünlerde onlara arız olan terörizm korkusunun da etkisiyle, başkalarıyla birlikte yaşama yeteneklerini geliştirmek için şimdilerde gösterdikleri çabaların sürüp sürmeyeceği, ne denli başarılı olacağı belli değildir.